

Fränkisch und Hochdeutsch.

Verstellung der Fränkischen Sprache und Dialektformen
nach dem Dialekt von Obergrünheim, Alt-Marktsulm.

a.

Ring a in folgenden Wörtern
bleibt a:

wald, sah, dah, nacht, aht, falls,
halm, swak, kalt, arm, bak, stall,
alt, stadt, matt, ratt, spalt, takt
kraft, macht, prah, smahls,
karg

und ä:

bäls (bullen) bäh, wäds (matten)
mäd (Maid), swärom (Tisraum)
därom (dunnen)

mind *ä*:

mån, kränk, dämpf, zänk, dänk,
länd, sänd, händ, bänd, kants,
ränd, stans, län, bän, sänd,
rän, hän, slänk, bänk, kämpf,
hänf

mind *å*:

kät, ätt (Nuttur)

mind *e*: nektē (gustann Kluff) seht (Jugē)
mekt (muff), klebbarn, wes (Kluff)

mind *ä*:

ärrost (Arbit) käns (Subst)

Ring *a* in mist farsbuduntan Tilbu

blub *a*:

zalät (Tulst), arrest, hærskaflik,
bugrsaft, vordak, ländsaft, sipp-
saft, danrak

mind *s*:

Thoms, nems (Nimmun) dofär (Lufür)
mönst, bekmend, testmend,

Lungain forsbekantun Pilba
chibbä:

stäl, säl, bärt, råid, bär, färs, säl
mäls, bäds, läg, stäl, gräns, gras,
häs, slägs, fäds, quäl, wäl, sät
salat, soldat

windä:

mäl, dö, diöt, släp, ätm, bräts,
här, pöl, ärst (Abund), säf, bläss,
räts, wäg, plägs, frägs, hägs
nädl (Nadal) swäts

windä:

grapp (Kuba) vatti (Kuba) ganil
(Gubal) natel (Nugal) wäts (Wuzan)
sadds (Sufan) kanr (Kuban) kaffs
(Kufan)

windö: söms (Suman) kröm (Krum)

windē:

wēnre (Wuznan)

windä:

kaffre (Kufan)

windē:

sēf (Sufan) tēg (Tuzan)

Lung a in wist freibantur Tilba
bleib a:

mittag, siksal, dränsäl

mind s:

brusm (Brosamen) äbbs (Schwab)

mind i:

mētik (Montag) wētik, santik, dunt
derstik fraetih (Freitag)

e.

Ring e in freibantur Tilba
bleib e:

wek, mekstr (Wetzger) kessl, netz
bekk, bessr, dekik (Deck) retts
stek, wetz, bettek, wetts, speers
fest, verrek

mind e:

äbbs (Schwab) fētik (fertig)

mind e:

kēm (Jamm) dēnk, stēmpfl, bēnl,
fēnst, ēnkl, ēnl (Kung) kēnk, kēnk
mēnts (Mant) brōns, glōnkig, ēn (ring)
stēnl (Kung)

mind a: smakt (Pfannk)

Ringl̃ in fursbatontur Tilba
Chribll̃:

welt, herr, bering (Lung) geld, herb, hell,
kek, drök, spek, fett, fest, sterna,
keller, best (Fest), knecht

windl̃:

brutt, bills (ballun)

windl̃:

gern

windl̃:

göl (yalt)

Lungl̃ in fursbatontur Tilba

Chribll̃:

söl, her, er (Fur) kers, kels, quer (Gras)
wers, rids

windl̃:

leer (Lafur) met, ber (Luna)

windl̃:

ge (yafur), mee (masa) mabu mer eers
(aban) keers (fabun)

Lungl̃ in fursbatontur Tilba

Chribll̃: weter, rids (Raban)

windl̃:

bedds, gers (yaban) lewe (Laban)

Ring e in mist furbatontar Tilbe
fullnang:
gslakt, gsnaddr, gstantk, gfar, gräts,
gsän, gländr, bott (Lott), gses, gses,
gsröe (Gäppari), zipfl, giffl, grann (yarning)

mind f:

rêgs, bédde, slags, trags, nags, fêhs
têts, lêbs, sêns, stêls, fêls, bêls, klêns
knêrs, grêrs (grüppen)

mind l:

lani (langa), dekih (Loken) sparik (Spinnfah)
quddi (z. d. vinnu gúta Þingga)

komfingur: kelle

i.

Ring i in furbatontar Tilbe
blibbi: milik (Milch) likt tritt, mist
dis (Ziss), gift, fis, zipfl, giffl, siks
zwiks, kitz, fliks, strek, kists, list
piff, spitz, pfliht, stern, gihtr, riss
bess, blets

mind e: mit (mit), bérn (Lina)

mind e:

bénrs (Linsen), sprénrs (spritzan) lénrs (Linsen)

wind e

mērb, kērik, pērsēin (Pierstein) sēm (Seim)
blēstēfts, kēisa (Kies) kēin (Keim)
gēsēr (Gessir) sēmō (Seimō) wēte
(Weite)

wind ai:

gaēs (gibt) gaēt (gibt)

Ring i in nicht selbstbestanden Tilba
blübbi:

sāmillis, kehik (Kies) wärtin neben
wēte (Weite) bāerin. In der i wird die Lin-

ge von Wirten ganz deutlich angedeutet.

fallung: mēnsterō (Münster)

sonst fünfzig fünf:

volig (Volk) horik (Horn) kalig (Kalk)
mēlig (Milk), kērik (Kies), starig
(Stark), arig (Auge) marig (Markt)
marigd (Markt)

Lung i in selbstbestanden Tilba

blübbi: ihl (Ihl), zül, kül, rihō (Ries)

brō, dō (Ding) bō, dō, vō, hō, mō,

flō (Flug) sō (Sinn), vō, stō

dō (Dank)

wind e: des (Vind)

wind s: mer welle (wir wollen)

wind e: wertl (Wirtul) verzieh (wirzig)

stegs (Stinga)

wind i:

seissl (Seissel), stiftl (Stift), kissl (Kissel)
zehl (Zingul), zihle (Zinglar) birwl (Bibel)

o

Ring o in fuchsbonten Silber

braido:

gott, kopf, tropf, zopf, knopf, gross,
ross, fros, gold, hold, rolls, stolz, ort
rott, dort, fort, sopp, kropf, stopf
böpf (Böppel)

wind u:

trusl (Truffel), zubs (Obst)

wind u:

süntik (Süntig) sünst (Sunst) drückid
(druckm) süns, süms, blünd, gedün-
drit (yandünnd) dündrestik (Dünndrestig)
halbbrün (Halbbrun) küms, trüml

wind e:

z. S. mer welle (wir wollen)

Ring O in nißt forsbatonta Tilba
mind: absdek (Agolfa) bërmmeti
(Zannomatna)

füllant:

karle (Kraulin) karlino (Kraolin)
tedor (Tudon)

mind: cänduktër (Künduktür)

Lung O in forsbatonta Tilba

hubs:

mäs, verbens (malerna) gebörs, dör
ör, öfs, höls, höl, gstöls

mind:

bott (Bota) holla (folna) verbodds (mads
bota), eiholla (afolna)

mind:

sraut (Sraut) braut (Braut) bruds (Braud)
vraut, brut (Brot), strou, flous (Strop
su (su) grab (grab) raud (raut)

graus (grab)

mind: trö (Treu) sö (Sö)

mind: bauens (Bofuna) lau (Lof) frau
(Lof)

U.

König U in forsbokunter Filba
brihta:

butte, sutt, subbe (Sigg) snupps,
nuss, kuss, suss, verdruss, lust
druck, muste, keuste (fistum) fluss,
bruk, smuz

wind ä:

mödde (Mutter) dörn (Forn) kärz
wärz (Wurz) kärtik (firtig)
därst, wärst (Wass) wärm (Wann)
stärm (Stamm)

wind ä: sörz (Sinn)

fällwörb: acrat (accinat)

wind o:

zogg (zinken) ropp (roffen) zopp (zueffen)

wind ü: fäden (Fäden)

König U in wiff forsbokunter Filba

wind e:

kauskalder, ärdnen (Ärdnung) nären
(Nahrung) warnen, walden (Waldung)
kläden (Kleidung)

Lung U in forsbokunter Filba

brihta: buk, stul, krüg, güt, üsse
klüg, süh, fül

wind ū: Folgt auf das U wie E, so wird
das U jedesmal zu ū, welches fingenkennende
s aber fast kenz ungeschwehen wind: ūr,
kür, spür, für, snür, ūrsak
wind u:

sustron (sustron), quddi, in & quddi
subbs (sina gute Tigger) eruddl (Küddel)
buddl (Fuddel), kuuddl (Küddel) kakes
(Käse) gsuddl (Gesuddel)

æ

Kenz æ in fustatunter Dilla
bliba: gartnæ, stall, wald, kæl-
ls (Külllein) mähtik, aht, starigæ
(starkæ)

wind ä: mädl (Mädlein)

wind ē: krēnkt (Kreuzkelt), swēnz, kēnt
krēnz, kēmæ (Kümmen)

wind e: wēst

Sony æ in fustatunter Dilla

bliba ä: gnädik, bær, mäs, säs

wind ê:

sêhs (Süß) kês (Küß), wêhs (Wüß)
jêhs (Jüß)

ö

Ring ö in fußnoten der Silbe

mind e: gspett, hell (Gölle) kepp
sepp, tepp, zepf (zöggen) knepp
fes, kleste (klöfzen)

mind ee: folgt auf Sub ö in S, ^{to} mind Sub

ö jodermal zu ee: bees (böb) leesa,
steest (stöp) greessr (graößern) stee
sr (stößern), see (See)

mind a: jodalt in e auf Sub fallen folgt:

wartlich, warte, arte (Arten) kar
ner, hämner, dämner, märtl, darrs
(Dörren)

Lung ö in fußnoten der Silbe

mind ee: keef, keel (Güfte) dreeg (Lügg)
lee (Lügg) dreesta (Lüfzen), leed (blöd)
reests (Rödtlin)

mind e: wehl (Weyal)

mind o: grot (Knöten)

mind a:

stara (Störan) hars (Füarn) aern (Affen)

u.

Ring ün fufsbuontur Dille

wind i: hitts, sissl (Süßpul), bisl (Süßpul)
fills, siss (Süßpul) settla (Süßpul), niss
riks (nicken) driks (nicken) listo,
ritts (nicken) biks, birg (Süßpul)

wind a:

warm (Wärm) wazart (wazart)
wast (Wast), kærz (Kärs) bæ
sto (Wast), starz (Kärs) gart (Gart)
darr (Wast) farikt (Wast) gwarigt
(gwarigt)

wind ä: gstart (gstart)

wind u: bukmäst (Süßpul)

wind e: fidsen (fidsen)

Ring ün fufsbuontur Dille

wind i: Ligl (Ligl) deise (Ligl) drisa,
(Ligl), sise (Ligl) bise (Ligl) lise
(Ligl) mid, bise, pisen (Ligl)
fise (Ligl)

wind l:

flihl (Ligl) kintl (Ligl) inel (Ligl)
inr (Ligl)

ei

ei in fußbotenbau Tilba

mindäe: blaē (Lai) braē (Luri) draē (Luri)

raēh (ruif), raēf (ruif) straētik (Struik)

gaērik, pfael (Fiel) blaets (bluibe)

mindä: gäp (Grip) wäs (wisp) kläd,

fläs (Fluff) gäs (Grip) däl, gäs,

lätern (Luten) säp, säl, brät (brut)

mindä:

äs (Lind) häm, nä (ruin)

ei in nicht fußbotenbau Tilba

mindä: hēndls (Hindlin) kēndls

(Kindlin) staels (Stindlin) baels (Lindlin)

ærnst (Arbit) wærst (Wust) grünst

(Gruust)

füllnib: vätt (Wust)

eu:

mindäe: laet (Luit), laeh (Luri) haē

staer (Stuik) haet, traē, saern (Spuik)

mindä:

fräd (Luri)

au.

in feyßbetonten Silben

mir ^ä: frä (Frän) dät (Tät) bäm (Bän)

lät, stät, dät (Tät) käp, glän, (glän)

välät (Välät), träm (Trän)

säm (Sän)

mir ^ä: blä (Blän) grä, lä (Län)

mir ^ä:

döck, räök, mäös (Män) smäös, dän
n (Nän) fäöl bäch säö (Sän)

mir ^u:

jupe (Jupen)

au.

in feyßbetonten Silben

mir ^ä: maēs (Män) laēs, häēs (Hän)

paēt (Pän) häep, säēfl, bäch gael,

saēt, gebaēd, laets (Län)

mir ^ä: geträmt (Gän) säms (Sän)

mir ^e:

bēm (Bän) drēm (Dän)

ai.

in selbstentwerflicher

in *ä*: *kä* (Kaiser) *ba* (Bauer)

in *ä*: *ra* (Räuber)

in *ä*: *wa* (Wasser) *sa* (Säule)

Laute.

b.

blibt b:

bak, bäl, leben, bläc, wërb, bass
bärt, bok, hërb, biksa, bäda, brif
brout, brav, butte, blitz, billa (ballen)
bär, zwib, bog, brude, bees (bö)g
bänd, brae (Linn)

wind w:

ärnst (Arbnit) gawl (Gubal) gawwa
(Gardun) kawr (Gubun) gëwa, lëwre,
daöwa (Zaubun) käwls, sturwa (Kuba)
nëwl (Nubal) dawak (Zubak), inre
(übrun) inl (übal)

wind m:

swälmla (Sipwälbhain)

wind p:

grapp (Kuba) drapp

fällt wib:

gël (yulb), ërssa (fubfpu) gaest (yibft)
gaet (yibt) ghët (yafubt)

d

blibt d:

dägs, dik, dären, därst, dak, duft,
 druks, dekih, drök, dörb, fädz, jüd
 wēnds, brüch, läds, gnäd, läd (Lind)
 holdre, erts, bild, sänd, döns
 (dingna) soldät

vord dd:

fēddren (Ludann) widdi (wirden)

füllt ut:

ēbl (Ludann) ēbēs (Ludann) hämpfl
 (Jundoll), wärs (wirden) gfunō (gu-
 funden) ün (ind) stän (stän) aōs
 swēnēn (wirden)

vord ringasjubur:

pfendls (Pfändeln) gedundret (gedundret)
 brätldre (Ludann) ẽndre (ẽndre)

f, v

blibt f:

flaks, fūdrē (Ludann), fell, faste, brif
 fenf, häfs (Ludann), hänos, gräf, dāfs
 säfs, dā, fett fläs (fläfs) pfäefs
 (Ludann) räfs (wirden)

mind ff:

kämpfl (Gardwoll) sarps (Sjand)

mind ff:

kaffs (Guzen) keffik (Küfing) kaffe (Küfian)

füllt umb:

dërs (z. B. dess mål dërs amr net mit)

(dieses Mal dinst in mist mit) broff (Brot)

vaird ringu fufbau: wëßa (Wasser)

G.

bliblg:

garons (Gurben) grab, bërig, pflüg

güt, gachs (guzen) gott, gnung (guzing)

gëns (guben) gswënd, gold, slags, glatt

plags, fläg

mind ff:

fliko (flingun) liko (lingun) wako (Wagun)

trahs, nahl, gnedik kënck, zakt

nëdik, keffik gachs, sëhs (fügen)

biko (bingun) träkst (Tragat) arin (unig)

ehl (Guzel) fërtik, kaelik (frühig) sëhs

(fügen) barsfësch (barsfüßig) stractik

(frühig) sept (fagt)

füllt unt:

mäd (Mäd) ipis (Gys) läät (Ligt)

wind ringpfohan:

grapp (Grub) gratas (ritzen) grenpl
(Ringel) grenst (ring) gispass

h

blibt h:

häs, häll, händ, häll, hēm (Jund)
hēm, haw, heens (Jbue) halts
hitz händ, häne hēm (Jinn) hēem
halls (Jalla)

wind h:

richt (richt) rap (unfr! frinfr!)

füllt unt:

sals (Lifüllfrut) gränst (Gromofufrut) krän
ket (Kraufffrut) wärest (Wassfrut)

ch

blibt ch:

bäk, fēichts (Linnfrut) nacht, bik, akt
dak, waks, laks, sak lachts (Linnfrut)
aktē (Orstung)

mind K:

waks, flaks, daks, waks, aksl,
biks, wiks, fiks wäcks, dacks
weks

mind G: cigäre (Lufur)

fällt aus:

i (if) mi, di, a (ung)

K

bricht K:

kalt, Kopf, Knopf, Kerk (Kerke)
pak, sluk, katz, kelle, baks, buk
krecks, rok, blok, Knopf, Kern
(Kern) kern, kits

mind G:

guts (Kuffen) kalig (Kalt) guts (Kuffen)
völlig (Kalt) marig (Mund)

mind K:

Laelik (Lindbark) fallik (Falt)

fällt aus: wertik (Wertung)

l.

bluibel:

lām, lām, lid, lēr, lēr (Lufum)
 mau, faul, gaul, falls, kalt,
 kalt, kalbs, kalwe (fall) vuchl
 kuhl, kil, sul, nakl, snaelms
 liht, iehl

l mindll: ball (ball)

ll mindll: bälz (ballen)

fällt ind:

witt (willst) wēt (wollt) spazik
 (Zwifal)

mindr: lenir (Liniel)

m.

bluibel m:

milik, mār, zām, drümbets (Zuweis
 gubna) mist, maus, bām, hämsr,
 hämsr, mäls, mil (Mifla) mäel
 mäyl, mändls, män, mihl
 lām, lām, mau, maks, dem
 hām,

mindn:

därr (Zimm)

fällt uib:

brunwolls (Linnwolle), arfl (Arnwoll)

brötblider (Linnwand)

n.

chribr n:

näs, nådl, nuddl (Niddel) nare, nass

nöwl, sänd, sänd, hünd, känd,

tänds, knall, nöst, bänd, länd

känd, keäs, näms, nahl (Nagel)

knopf

wind n:

tenia (Linnal) tenien (Linnien)

wind m:

keämpfl (Linnwoll)

fällt uib:

bä (Lufu) zä (Zufu) kä (Kinn) wuf ka (Kinn)

dupst (Linnwoll), äwst (Linnwoll)

wind t:

märikots (Linnwoll)

kont finzi:

nast (Linnwoll) lätrn (Linnwoll) säörn

(Linnwoll) auswēnin (Linnwoll)

p.

blibst p:

pār, peetr, paht, paks, patrs, parik
(Pauk) pēls

mind b: bēh, buddl (Pūdal) belz (Pūz)

dūmbēts, (Pūngata) dulstāns (Pūlgans)

mind n:

zawls (zuggals) rawlts (unzuggals)

mind g:

gūmbz (gūngau)

hōnd fūngau: āmpsl (hōmpsl) hāmpfl

r

blibst r:

rād, rāch, bār, swārm (Rīswarm)
grāb, brūt (Lūd), sarpf (Pūng) raut
(noff), hārtik (Pūng) rus (Pūng) rāts,
ratt starig, arsm, raessa (unrēss) rolls
spers

mind l: zūndl (Zūndl) balbī (Lūrbī)

mind iingefubau: drō (Lūn)

füll w: dōns (Lūbn) maddr
(Mādn) mēnabau mēr (unrē)

S.

blibt s: sau, sel, zalz, gräs, häs, lés
räs (reiffen) subbs, éss (Löffel) síds,
silbr, seks, sänd

mind s:

kasbl (Käse), wärs, dārs, kost
fürst, gestert, gērsts

mind z:

salat, bērs (Löffel) lērs (Löffel)
sērs (Löffel) gērs (Löffel)

mind f: fünf:

blästēfts (Löffel)

mind ss:

frissl (Löffel) kissl (Löffel) wissls
(Löffel)

ss.

blibt ss:

grwiss, kiss, sissl, slissl, rassl
(Löffel) fessl, kessl, bessr, slessr
slossr, wasser

mind s:

drussl (Löffel)

t.

mind d:

däl, dochte, deller, dass, daefl (daefl)
 dihdik, fuder (Fuder)

mind fuzü:

falts, ments, welts, wämast (Wämast)
 grepft (ringt)

fällt wib: predik (Predik) per, fassnacht
 ders (ders)

mind b: beimomêtr (Beimomêtr)

xv.

blibt w:

waram, wärm, weē, wiks, wek,
 wënd, wênre (Wênre) wêld, wa-
 mast, wërtik

mind m: mîr (mîr)

fällt wib: stennêtt (Stennêtt)

z.

blibt z:

zeels, zret, zreh, zorn, zau, zänza,
 dänza, zündl, zucker, zil

mind ringe fufbau: wêlta, zakter

Formen.

Konjugation.

yaban sin fin

Infinitiv gēwa sē drō

Präs. d. Sing. igēb i bēn i dū

do gāest do bist do dūst

er gāet er is er dūt

mar gēwa mar sēn mar dēna

dr gēbt dr sād dr dēt

sē gēwa sē sēn sē dēna

Konjunktiv:

igēb i sē i dē

do gēbs do sēs do dēs

er gēb er sē er dē

mar gēwa mar sād mar dēna

dr gēbt dr sād dr dēt

sē gēwa sē sād sē dēna

Konjunktiv:

igēbt i wār i dēt

do gēbt do wārs do dēs

er gēbt er wār er dēt

mar gēbts mar wārnds mar dēts

dr gēbt dr wārt dr dēt

sē gēbts sē wārnds sē dēts

Imperativus:

gēns, sē dū
gēbt sēd dēds

Part. ter. Abz. ungenant

gēns gēst gedru
gēfen, gēfen gēben

Infinitivus: gēē stēē hāns

Part. pres. Ind. Genit.

i gēē i stēē i hāb
ds gēst ds stēst ds hās
rē gēēt rē stēēt rē hāt
mā gēns mā stēns mā hāns
dr get dr stet dr hāt
sē gēns sē stēns sē hāns

Conjunctivus:

i gēē i stēē i hāb
ds gēēs ds stēēs ds hābs
rē gēē rē stēē mā hāns
mā gēns mā stēns 3. rē hāb
dr get dr stet dr hāt
sē gēns sē stēns sē hāns

Participialis:

i gēnt i stēnt i hēt
ds gēnst ds stēnst ds hēs

er gent	er stent	er hēt
mer gents	mer stents	mer hēts
der gent	der stent	der hēt
se gents	se stents	se hēts

Imperativus: geē
get

stēē
stet

—
—

Particulae Nominativus: gāns
kūnn

gstantō
Lūnsan

ghat
wiffen

Infinitivus kēns

dārs

wiss

Præteritum & Futurum:

i kēn	i dārs	i wās
de kēnt	de dārs	de wās
er kēn	er dārs	er wās
mer kēns	mer dārs	mer wess
der kēnt	der dārs	der wess
se kēns	se dārs	se wess

Benignitas:

i kēn	i dārs	i wiss
de kēns	de dārs	de wess
er kēn	er dārs	er wiss
mer kēns	mer dārs	mer wess
der kēnt	der dārs	der wess
se kēns	se dārs	se wess

Präsens Indicativ:

i kēnt	i dīrft	i wēst
da kēnst	da dīrftst	da wēst
er kēnt	er dīrft	er wēst
mer kēnts	er dīrft	mer wēsts
de kēnt	er dīrft	de wēst
sē kēnts	er dīrft	sē wēsts

Part. d. Praesentis Participii:

gekēnt	gedīrft	gewēst
--------	---------	--------

Infinitivus

Infinitivus

messen

mügen

mēhen

Präsens d. Imperativi:

i muss

i mäh

da mus

da mägst

er muss

er mäh

mer mess

mer mēhen

de messt

de mēht

sē mess

sē mēhen

Präsens d. Imperativi:

i mess

i mēh

da mes

da mägst

er mess

er mēh

mer mess

mer mēhen

de messt

de mēht

sē mess

sē mēhen

Conditionalis:

i mēst

da mēst

re mēst

mae mēst

de mēst

sē mēst

i mēkt

da mēkst

re mēkt

mae mēkts

de mēkt

sē mēkts

Form. der Negation:

gmesst

gmēkt

